

Na al die jaren eindelijk erkenning

Op 15 augustus herdenken worden het einde van de Tweede Wereldoorlog en alle slachtoffers van de Japanse bezetting in voormalig Nederlands-Indië herdacht. Door een verklaring van demissionair premier Rutte is de herdenking dit jaar extra beladen.

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: MARCO DE SWART, NATIONAAL ARCHIEF

Schuldgevoelens en discussies over het koloniale verleden blijven Nederland achtervolgen. Er waren op 1 juli excuses van koning Willem-Alexander voor de betrokkenheid van zijn voorouders bij de slavernij. En eerder deze zomer erkende premier Rutte ‘volledig en zonder voorbehoud’ de onafhankelijkheid van Indonesië op 17 augustus 1945. Niet iedereen was daar blij mee. Op 15 augustus 1945 capituleerde Japan. Daarmee eindigden de oorlog in Zuidoost-Azië en drieënhalf jaar bezetting van Nederlands-Indië. Daarvoor heerste Nederland bijna 350 jaar over de Indonesische archipel, vaak met harde hand. Al voor de Japanse inval in 1942 liet de Indonesische onafhankelijkheidsbeweging van zich horen. Nederland verbande de leiders ervan, zoals Soekarno en Hatta, naar uithoeken van haar kolonie. Het achtte het land nog lang niet rijp voor zelfbestuur. Door de snelle Japanse overwinning op het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger (KNIL) in 1942 beseften de Indo-

nesiërs dat de kolonisator niet oppermachtig was. Twee dagen na de Japanse overgave riep Soekarno, op 17 augustus 1945, de Republiek Indonesia uit.

Gezag

Nederland kwam meteen in actie, want ‘Indië verloren, rampspoed geboren’. Met geweld werd geprobeerd het gezag te herstellen. Het had echter nog geen troepen ter plekke en de agressie van Indonesische onafhankelijkheidsstrijders richtte zich onder meer op mensen met Nederlandse nationaliteit en eigen volksgenoten die van hulp aan Nederlanders werden verdacht. Tijdens deze zogenoemde Bersiap-periode stierven duizenden Nederlanders, Indische Nederlanders, pro-Nederlandse Indonesiërs en Chinezen. Onderhandelingen met de Republiek Indonesia liepen op niets uit en Nederland stuurde meer en meer troepen. Ruim 4.500 Nederlandse soldaten kwamen tijdens de gevechten om, tegen officieel bijna honderdduizend soldaten én burgers aan Indonesische zijde – waarschijnlijk veel meer.

Beide partijen begingen gruwelijkheden. Pas op 27 december 1949 werd, na internationale druk, in Amsterdam de soevereiniteitsoverdracht ondertekend. De afspraak was dat Indonesië uit verschillende deelstaten zou bestaan, maar in augustus 1950 riep Soekarno de eenheidsstaat Indonesia uit. Volken in het gebied die zelfstandigheid nastreefden, werden onderdrukt, waaronder de Molukkers. Op 25 april 1950 hadden zij een eigen staat uitgeroepen: de RMS.

Java

Een nieuwe strijd barstte los. Veel Molukse mannen hadden op Java gediend in het ontbonden KNIL en mochten niet terug naar hun eilanden. Ze werden met hun gezinnen tijdelijk overgebracht naar Nederland. Dat tijdelijk werd altijd: hun RMS kwam er nooit. De 17 augustus-erkenning van Rutte leidde bij veel Molukkers hier tot boosheid. “Doordat de jonge Indonesische republiek geen zelfstandigheid toe-kende aan de Molukse eilanden, konden zij niet naar hun geboorteland terugke-

Den Haag

De Nationale Herdenking bij het Indisch monument in Den Haag vindt, net als vorig jaar, in de avonden plaats. De ervaring heeft geleerd dat zo meer mensen de herdenking kunnen meemaken. Aan deze editie werken onder anderen schrijver en historicus Reggie Baay en zangeres Frédérique Spigt mee. Boudewijn de Groot, geboren in een Jappenkamp, zal samen met zijn dochter en kleindochter een krans leggen.

ren”, zegt historicus Esther Captain, betrokken bij het onderzoeksprogramma ‘Onafhankelijkheid, dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië, 1945-1950’. “Ze denken: waarom zij wel en wij niet?”, zegt Herman Keppy, schrijver en journalist met Molukse roots. Ook bij veteranen ligt de verklaring van Rutte gevoelig, evenals bij mensen die opgroeiden in Nederlands-Indië. “In hun herinnering waren hun eerste levensjaren ‘paradijselijk”, zegt Captain. “Niet verwonderlijk, want het leven in een

'Kolonialisme is niet meer van deze tijd'

koloniale samenleving was voor degenen aan de top vaak bijzonder comfortabel. Voor veel Indië-veteranen betekent de onafhankelijkheid van Indonesië de bevestiging dat zij de koloniale oorlog hebben verloren. Al ken ik genoeg mensen uit deze groepen die er geen moeite mee hebben.”

Zelf juicht ze Ruttés erkenning van 17 augustus 1945 toe. “Kolonialisme is niet meer van deze tijd. Het vervult me met trots dat Indonesië een onafhankelijke staat is. Het grootste deel van mijn familie is Indonesiër en woont in Jakarta. Iedere keer als ik met Garuda arriveer op vliegveld Soekarno-Hatta denk ik: het is ze toch maar mooi gelukt.” Ook Keppy vindt het hoog tijd: “Nederland is misschien wel het enige land ter wereld dat de Onafhankelijk-

heidsdag van Indonesië nog niet had erkend. Een schril contrast met de Zuid-Molukse dag: alleen het Afrikaanse staatje Benin erkent die dag.” Hij heeft vieringen meegemaakt in Indonesië en Nederland. “Wat opvalt is dat het echt een dag is dat Indonesiërs – inclusief het deel van het Molukse volk dat daar woont – oprecht trots zijn op hun land en de onafhankelijkheid. Men is er zich van bewust dat er nog veel misgaat, maar op 17 augustus is men even terug in 1945, in de hoop op en het geloof in een zelfbepaalde glorieuze toekomst. Dat ontroert me.”

[NATIONALE HERDENKING 15 AUGUSTUS 1945 | DINSDAG | NPO 1 | NOS | 19.00]